

مقایسه طرحواره های ناسازگار اولیه در مجرمان با جرایم وخیم و مجرمان با جرایم عادی در زندان)

فاطمه افشارمنش^۱، عباسعلی سلطانی^۲

(f.afsharmanesh.97@gmail.com*)

چکیده

پژوهش حاضر طرح واره‌های ناسازگار اولیه، کیفیت زندگی و احساس تنهایی را در مجرمان با جرائم عادی و مجرمان با جرائم وخیم (خشونت آمیز و جنسی) مقایسه می‌کند. سه گروه مشخصات فردی و سپس پرسشنامه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه یانگ را تکمیل کردند. تحلیل داده‌ها از طریق آزمون T مستقل و تجزیه و تحلیل چند متغیری انجام شد. نتایج نشان داد مجرمان با جرائم عادی و وخیم از نظر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه تفاوت معنی‌داری دارند. مجرمان جرائم وخیم نسبت به عادی از طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بیشتر برخوردارند. نتایج می‌تواند در پی‌ریزی مداخلات به موقع (کاهش اثرات زندان در روابط اجتماعی) از اهمیت برخوردار باشد.

واژه‌های کلیدی: طرح واره‌های ناسازگار اولیه - کیفیت زندگی - احساس تنهایی - جرائم عادی - جرائم وخیم.

۱- مقدمه

رفتار متضاد با دیگران به عنوان یک پدیده اجتماعی از اولین روزهای تشکیل جوامع وجود داشته است. این رفتارهای متفاوت از سایر اعضای جامعه که به عنوان جرم شناخته می‌شود، در اکثر مواقع با کیفر شدید یا خفیف پاسخ داده شده؛ ولی هرگز ارتکاب به جرم در هیچ جامعه‌ای به طور کامل محو نگردیده است. همیشه و در هر زمانی موضوع جرم و عواملی که افراد را به ارتکاب جرم سوق می‌دهد، فکر بشر را به خود مشغول داشته است. از اینرو می‌توان گفت جرم پدیده‌ای است به قدمت تاریخ بشر و واقعیتی غیرقابل اجتناب است و آنچه مهم است نرخ جرم است که متأسفانه امروز در بسیاری جوامع این نرخ از حد طبیعی خود بسیار بالاتر رفته و شیپور خطر را بارها به صدا درآورده است. امروز، جوامع شاهد ارتکاب جرائمی مانند قتل، آدم ربایی، سرقت مسلحانه، تجاوز به عنف و... هستند؛ که به جهت غفلت از ریشه‌های شکل‌گیری جرائم و غفلت از مسئله مهم پیشگیری، اجرای مجازات‌های شدید و سنگین نه تنها تأثیری در پیشگیری از وقوع این جرایم نداشته، بلکه در حال حاضر شیوع چنین جرایمی نیز افزایش یافته است.

برای ریشه‌یابی وقوع جرائم، امروزه علم روانشناسی یکی از محورهای اصلی برای تبیین جرم‌شناسی به حساب می‌آید. نقش روانشناسی در تبیین پدیده جرم از زمانی برجسته شد که مجرمان را نه تنها از زاویه قضایی، بلکه از دیدگاه روانی و عاطفی نیز مورد بررسی قرار دادند، و به جای آنکه به قضاوت درباره جرم به عنوان یک عمل مجزا پرداخته شود، بررسی شخصیت مجرم نیز مورد توجه قرار گرفت. به عبارت دیگر اگرچه دستگاه قضایی به قضاوت درباره یک جرم می‌پردازد، اما چاره

۱- کارشناس ارشد، جزا و جرم‌شناسی

۲- عضو هیات علمی، گروه حقوق، دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران

ای جز آن ندارد که علاوه بر رفتار مجرمانه به فرد نیز توجه داشته باشد.

گرایش به جرم و ارتکاب به آن ناشی از عوامل بسیار متعددی است که برخی از آن ها فردی و درونی و بعضی دیگر بیرونی و متأثر از محیط می باشد. یکی از عوامل مهم در ارتکاب به جرم و حتی نوع آن ویژگی های شخصیتی افراد می باشد. در واقع برای فهم جنبه های هر رفتار آدمی، اعم از رفتار عادی یا بهنجار یا ناهنجار از نوع شخصیت و منش و مبدأ آن اعمال، امری ضروری و لازم است. از آنجا که طرحواره های ناسازگار اولیه به عنوان بنیادهای شناختی ناکارآمد بر نحوه ادراک پدیده ها و شکل گیری روان بنه های فرد مؤثر بوده و می تواند آسیب های روانشناختی و اجتماعی پدید آورد لذا ارتکاب جرم به عنوان یکی از آسیب های اساسی است که بر پایه این بنیادهای ناکارآمد شکل گرفته و سازمان می یابد.

طرحواره های اولیه باورهایی هستند که افراد درباره خود، دیگران و محیط دارند و به طور معمول از ارضا نشدن نیازهای اولیه به خصوص نیازهای عاطفی در دوران کودکی سرچشمه می گیرند. طرحواره های ناسازگار اولیه در طول زندگی ثابت و یا برجا هستند، و اساس ساخت های شناختی فرد را تشکیل می دهند. این طرحواره ها به شخص کمک می کنند تا تجارب خود را راجع به جهان پیرامون سازمان دهند و اطلاعات دریافتی را پردازش کنند.

پژوهشگران بر این عقیده اند که گسترش طرحواره های ناسازگار در تعاملات بین فردی اختلال ایجاد می کنند و باعث افسردگی، از دست دادن تعاملات اجتماعی، ناتوانی برای استفاده از حمایت اجتماعی و فرمانبرداری غیرارادی می شوند. ژرف ترین ساختارهای شناختی، طرحواره ها هستند.

طرحواره ها در رویارویی با محرک های جدید بر پایه ساختار پیشینی خود، اطلاعات به دست آمده را سرنده، رمزگردانی و ارزیابی می کنند [1] و بدین ترتیب بر نوع نگرش افراد نسبت به خود و جهان پیرامونشان تأثیر می گذارند. یانگ^۱ (۱۳۸۴) آن دسته از طرحواره هایی را که به رشد و شکل گیری مشکلات روانشناختی می انجامند، طرحواره های ناسازگار اولیه می نامد، این طرحواره ها الگوی شناختی و هیجانی خود آسیب رسانی هستند که از جریان اولیه رشد آغاز شده و در طول زندگی تداوم می یابند [2]. از آنجا که طرحواره ها هسته خود پنداره افراد را شکل می دهند، اگر دارای محتوای ناسازگار باشند افراد را نسبت به طیف گسترده ای از کاستی ها و مشکلات آسیب پذیر می کنند به باور یانگ طرحواره هسته خود پنداره را شکل داده و بر شیوه تعامل افراد با محیط پیرامون خود تأثیر می گذارند، و از این رو طرحواره های گوناگون می توانند افراد را نسبت به مشکلات روزمره آسیب پذیر کنند [3].

طرحواره ها به عنوان الگوهای برای پردازش تجربیات افراد به کار گرفته می شوند، به این ترتیب طرحواره اندیشه و روابط فرد با دیگران را تعیین می نماید؛ و چگونگی درکی را که هر فرد از خود و جهان پیرامونش دارد را مشخص می کند. ادراکی که به دلیل خود تداوم بخشی طرحواره ها در سراسر زندگی ادامه می یابد. چنین ساختارهایی از طریق فرایندهای تداوم دهنده خود از افراد در برابر هیجان های شدید و درمانده کننده ای محافظت می کنند که عمدتاً به دنبال برانگیختگی و فعال شدن یک طرحواره پدید می آیند، به این ترتیب افراد خود را در برابر تغییر ایمن نموده و محتوای منفی خود را حفظ می کنند. طیف گسترده ای از مشکلات و ناکارآمدی های فردی، بین فرد و اجتماع را رشد می دهند. از آنجا که طرحواره های ناسازگار اولیه به عنوان بنیادهای شناختی ناکارآمد بر نحوه ادراک پدیده ها و شکل گیری روان بنه های فرد مؤثر بوده و می تواند آسیب های روان شناختی و اجتماعی پدید آورد، لذا ارتکاب جرم به عنوان یکی از آسیب های اساسی است که بر پایه ی این بنیادهای ناکارآمد شکل گرفته و سازمان می یابد [4]. وتزل و فیفر (۱۹۹۷) بر این باورند که بین خشونت در بزرگسالی و

¹ Young

رفتارهای خشن والدین در کودکی رابطه وجود دارد. تجربه منفی دوران کودکی و ارتباط آن با رفتارهای ضد اجتماعی در بزرگسالی نیز در بسیاری از بررسی ها مورد توجه قرار گرفته است. همانگونه که یانگ نیز باور دارد، رشد طرحواره ها بیش از آن ناشی از رویدادهای آسیب زای منفرد باشد، از الگوهای منفرد مداوم آزار دهنده تعامل کودک با اعضای خانواده و همسالانش سرچشمه می گیرد [5]. شاید بتوان با توجه به این نکته که وضعیت روانشناختی افراد در طرحواره های روان شناختی سالم و ناسالم آن ها بازتاب می یابد، این گونه فرض کرد که افراد زندانی تحت تأثیر طرحواره های ناسازگار اولیه خویش قرار دارند و این طرحواره ها با توجه به نوع جرم شان متفاوت است. در این راستا هدف اصلی پژوهش حاضر مقایسه طرح واره های ناسازگار اولیه در مجرمان با جرایم وخیم و مجرمان عادی است.

۲- روش کار

طرح پژوهش حاضر از نوع پس رویدادی علی-مقایسه ای است. در این تحقیق به مقایسه طرحواره های ناسازگار اولیه در بین سه گروه از زندانیان زندان کرمان با جرائم عادی، جرائم خشن و جرایم جنسی پرداخته شده است. جامعه آماری از سی نفر از زندانیان کرمان با جرایم عادی و سی نفر با جرایم جنسی و همچنین سی نفر با جرایم وخیم انتخاب شده و معیارهای شمول شامل: زندانی بودن، گذشتن بیش از یک ماه از حبس فرد، سن بالای ۱۸ سال، حداقل تحصیلات ابتدایی و معیارهای عدم شمول شامل: داشتن مشکلات روانپزشکی، ناتوانی جسمانی بوده است. روش نمونه گیری در این تحقیق روش نمونه گیری در دسترس که بدین منظور سه گروه آزمودنی های تحقیق با حجم برابر به صورت زیر انتخاب شدند.

(الف) گروه اول: شامل سی نفر از زندانیان با جرائم خشن می باشند.

(ب) گروه دوم: شامل سی نفر از زندانیان با جرائم جنسی می باشند.

(ج) گروه سوم: شامل سی نفر از زندانیان با جرائم عادی می باشند.

- ابزار گردآوری اطلاعات: ۱- پرسشنامه ویژگی های جمعیت شناختی شامل اطلاعاتی در ارتباط با جنس، سن، میزان تحصیلات بوده است. ۲- پرسشنامه طرح واره ها ناسازگار یانگ (۱۹۹۸): این پرسشنامه (فرم کوتاه) یک پرسشنامه ۷۵ سؤالی است که برای سنجش ۱۵ طرح واره شناختی اولیه، طراحی شده است. این طرحواره ها عبارتند از: محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی اعتمادی/بدرفتاری، انزوای اجتماعی، نقص/شرم، وابستگی/بی کفایتی، آسیب پذیری نسبت به ضرر، خود تحول نیافته و گرفتار، اطاعت، فداکاری، بازداری عاطفی، معیارهای سرسختانه، استحقاق یا بزرگ منشی، خود کنترلی ناکافی و شکست. هر یک از ۷۵ عبارت این پرسشنامه در مقیاس لیکرت ۶ درجه ای از «اصلاً در مورد من صدق نمی کند» تا «دقیقاً مرا توصیف می کند» نمره گذاری می شود [6]. نمره فرد در هر طرح واره با جمع نمرات پنج سوال مربوط به آن طرح واره حاصل می شود که دامنه آن در هر طرح واره از ۵ تا ۲۵ است. نمره بالاتر نشان دهنده حضور پر رنگ تر طرح واره نا کارآمد است. در این پرسشنامه از نمره کل می توان هم در سطح هر طرح واره و هم در سطح نمره کل پرسشنامه با هم مقایسه کرد. این پرسشنامه توسط یانگ و برون (۱۹۹۴) طراحی شده است. فرم اولیه ۲۰۵ آیتم بود. به منظور ساختن آزمونی کوتاهتر، فرم کوتاه این پرسشنامه در سال ۱۹۹۸ طراحی شد.

پایایی پرسشنامه به روش همسانی درونی از طریق آلفا کرونباخ برای کلیه خرده مقیاس های ۱۵ گانه فرم کوتاه پرسشنامه طرح واره ها از (۰/۷۶ تا ۰/۹۳) در مطالعه ولبرن و همکاران (۲۰۰۲) گزارش گردیده است. نالی (۱۹۷۸) ضریب آلفای بالای ۰/۷۰ را خوب محسوب می کند. در مطالعه عباسیان و فاتحی زاده (۱۳۸۲)، که به منظور اعتباریابی فرم کوتاه پرسشنامه طرح

واره های شناختی روی دانشجویان اصفهان انجام گرفت، پایایی پرسشنامه به روش همسانی درونی از طریق آلفای کرونباخ ۰/۹۴ محاسبه شد. همچنین در این تحقیق پایایی فرم کوتاه پرسشنامه به روش بازآزمایی ۰/۶۴ محاسبه گردید [6]. روش کار بدین صورت بود که از هر کدام از زندانیان با جرایم مختلف تعدادی از افراد با در نظر گرفتن معیارهای شمول و عدم شمول اسکرین شدند. پس از انجام مصاحبه اولیه، اقدام به پر کردن پرسشنامه‌های مذکور نمودند. بیشتر زندانیان انگیزه و همکاری بسیار خوبی نداشتند و اصالت‌مایی به صحبت و درد دل در مورد تجارب و مشکلات خود نداشتند. سوالاتی در مورد نحوه زندانی شدن و واکنش بعد از اطلاع از زندانی شدن، مشکلات روانی و جسمی متأثر شده از زندانی بودن، ارتباط با اطرافیان و ... از آنها سوال شد. به منظور تجزیه و تحلیل فرضیه های پژوهش، با استفاده از روش آماری آزمون T مستقل و تجزیه و تحلیل واریانس چند متغیری (مانوا) آزمون فرضیه ها و معنی داری آماری آن ها مورد بررسی قرار گرفت.

۳- نتایج

نتایج نشان داد اکثر مجرمان با جرایم جنسی دیپلم با فراوانی ۱۶ و درصد فراوانی ۵۳,۳ هستند و همچنین اکثریت مجرمان با جرایم وخیم زیر دیپلم با فراوانی ۱۵ و درصد فراوانی ۴۸,۴ هستند و اکثر مجرمان عادی در مقطع دیپلم با فراوانی ۱۴ و درصد فراوانی ۴۶,۷ هستند (جدول ۱).

جدول ۱: میزان تحصیلات نمونه ها

گروه	آماره	بیسواد	زیر دیپلم	دیپلم	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس و بالاتر	جمع کل
با جرایم جنسی	فراوانی	۱	۱۲	۱۶	۱	-	-	۳۰
	درصد فراوانی	۳,۳	۴۰	۵۳,۳	۳,۳	-	-	۱۰۰
با جرایم وخیم	فراوانی	۲	۱۵	۱۲	۱	۱	-	۳۱
	درصد فراوانی	۶,۵	۴۸,۴	۳۸,۷	۳,۲	۳,۲	-	۱۰۰
مجرمان عادی	فراوانی	۲	۱۲	۱۴	۱	-	۱	۳۰
	درصد فراوانی	۶,۷	۴۰	۴۶,۷	۳,۳	-	۳,۳	۱۰۰

همان گونه که جدول ۲ نشان می دهد میانگین سن مجرمان جنسی ۲۹,۵۳ با انحراف معیار ۷,۸۴، مجرمان خوشونت آمیز (وخیم) ۳۳,۰۶ با انحراف معیار ۶,۹۷ و در مجرمان عادی ۳۰,۸ با انحراف معیار ۷,۰۷ می باشد.

جدول ۲: میزان سن نمونه

گروه	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
مجرمان با جرایم جنسی	۲۹,۵۳	۷,۸۴	۲۲	۵۱
مجرمان با جرایم وخیم	۳۳,۰۶	۶,۹۷	۲۰	۵۵
مجرمان عادی	۳۰,۸	۷,۰۷	۲۰	۵۴

میانگین نمره طرحواره های ناسازگار در مجرمان با جرایم جنسی ۳۷۰,۳ با انحراف معیار ۲۰,۰۲ در مجرمان با جرایم وخیم ۲۷۶,۷۷ با انحراف معیار ۴۵,۸۱ و در مجرمان عادی ۲۲۴,۵۳ با انحراف معیار ۵۰,۰۱ می باشد (جدول ۳).

جدول ۳: میزان نمرات طر حواره های ناسازگار سه گروه

گروه	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
با جرایم جنسی	۳۷۰٫۳	۲۰٫۰۲	۱۱۱٫۲	۲۵۰
با جرایم وخیم	۲۷۶٫۷۷	۴۵٫۸۱	۱۸۲	۴۲۰
با جرایم عادی	۲۲۴٫۵۳	۵۰٫۰۱	۱۰۸	۲۹۲

جدول ۴ میانگین، انحراف معیار، کمترین و بیشترین نمره محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی اعتمادی، انزوای اجتماعی، نقص، شکست خورده، وابستگی، آسیب پذیری، گرفتار، اطاعت، ایثار، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه، استحقاق و خویشتن داری را در گروه با جرایم جنسی نشان می دهد. نتایج نشان می دهد خرده مقیاس رها شدگی از دیگر خرده مقیاس ها بیشتر و برابر با ۳۷۰٫۳ با انحراف معیار ۲۰٫۰۲ می باشد.

جدول ۴- نمرات مولفه ها در گروه با جرائم جنسی

گروه	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
محرومیت هیجانی	۱۹۰٫۰۶	۵٫۵۹	۱۰	۳۰
رهاشدگی	۳۷۰٫۰۳	۲۰٫۰۲	۱۱۱٫۱	۱۷
بی اعتمادی	۲۰٫۷۳	۳٫۹۹	۱۳	۳۰
انزوای اجتماعی	۱۹۰٫۱۷	۴٫۷۴	۱۰	۳۰
نقص	۱۹۰٫۰۶	۵٫۶	۱۰	۳۰
شکست خورده	۱۶٫۵۳	۵٫۶۹	۵	۲۸
وابستگی	۱۵٫۸۹	۶٫۳۳	۶	۲۸
آسیب پذیری	۱۸٫۴۱	۵٫۴۲	۵	۲۹
گرفتار	۱۷٫۷۳	۴٫۸۳	۱۱	۳۰
اطاعت	۱۶٫۵۱	۴٫۸۵	۵	۲۹
ایثار	۲۲٫۳	۵٫۵۶	۹	۳۰
بازداری هیجانی	۲۰٫۲۷	۵٫۶۳	۱۰	۲۸
معیارهای سرسختانه	۲۱٫۳۱	۴٫۷۷	۹	۲۹
استحقاق	۲۲٫۶۵	۳٫۶۸	۱۲	۳۰
خویشتن داری	۲۰٫۵	۵٫۴۲	۵	۳۰

جدول ۵ میانگین، انحراف معیار، کمترین و بیشترین نمره محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی اعتمادی، انزوای اجتماعی، نقص، شکست خورده، وابستگی، آسیب پذیری، گرفتار، اطاعت، ایثار، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه، استحقاق و خویشتن داری را در گروه با جرایم وخیم نشان می دهد. نتایج نشان می دهد میانگین خرده مقیاس ایثار از دیگر خرده مقیاس ها بیشتر و برابر با ۲۲٫۱ با انحراف معیار ۵٫۱۵ می باشد.

جدول ۵: نمرات مولفه ها در گروه با جرائم وخيم

گروه	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
محرومیت هیجانی	۲۰,۰۳	۵,۷	۸	۳۰
رهاشده	۲۱,۱۶	۵,۹۱	۸	۲۹
بی اعتمادی	۱۸,۸۳	۵,۳۳	۹	۲۹
انزوای اجتماعی	۱۸,۶۶	۵,۳۳	۹	۲۹
نقص	۱۶,۹۶	۵,۹۲	۵	۲۹
شکست خورده	۱۶,۶۷	۶,۸۹	۵	۲۸
وابستگی	۱۸,۰۳	۷,۲۲	۵	۲۹
آسیب پذیری	۱۷,۸۳	۷,۳۷	۵	۳۰
گرفتار	۱۶,۸	۵,۹۷	۵	۲۹
اطاعت	۱۷,۱۳	۷,۳۹	۶	۳۰
ایثار	۲۲,۱	۵,۱۵	۱۰	۳۰
بازداری هیجانی	۱۹	۵,۸۹	۹	۳۰
معیارهای سرسختانه	۱۹,۲۴	۳,۶۹	۱۱	۳۰
استحقاق	۱۸,۲۴	۴,۵۴	۵	۲۸
خوبستن داری	۱۸,۷۵	۵,۰۶	۹	۲۹

جدول ۶ میانگین، انحراف معیار، کمترین و بیشترین نمره محرومیت هیجانی، رهاشده، بی اعتمادی، انزوای اجتماعی، نقص، شکست خورده، وابستگی، آسیب پذیری، گرفتار، اطاعت، ایثار، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه، استحقاق و خوبستن داری را در گروه با جرائم عادی نشان می دهد. بر اساس مندرجات جدول ۶ میانگین خرده مقیاس معیارهای سرسختانه نسبت به دیگر خرده مقیاس ها بیشتر و برابر با ۲۱,۸۹ با انحراف معیار ۷,۱ می باشد.

جدول ۶: نمرات مولفه ها در گروه با جرائم عادی

گروه	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
محرومیت هیجانی	۱۴	۶,۲۳	۵	۳۰
رهاشده	۱۵,۳۴	۶,۷	۵	۲۵
بی اعتمادی	۱۳,۷۵	۵,۷۵	۵	۲۶
انزوای اجتماعی	۱۳,۴۱	۵,۰۷	۵	۲۲
نقص	۱۲,۳۴	۵,۴۱	۵	۲۵
شکست خورده	۱۱,۷۱	۴,۷۹	۵	۲۱
وابستگی	۱۱,۶۳	۴,۴۸	۵	۲۴
آسیب پذیری	۱۰,۹۶	۴,۰۶	۵	۱۷
گرفتار	۱۲,۸۶	۴,۸۸	۵	۲۵
اطاعت	۱۳,۳۳	۴,۶۲	۵	۲۴
ایثار	۲۱,۲۱	۶,۳۸	۶	۳۰
بازداری هیجانی	۱۶,۸۳	۷,۶۱	۵	۳۰
معیارهای سرسختانه	۲۱,۸۹	۷,۱	۵	۳۰
استحقاق	۱۸,۹۶	۷,۱	۵	۳۰

۳۰	۵	۷,۰۹	۱۷,۳۷	خویشتن داری
----	---	------	-------	-------------

به منظور بررسی فرضیه اول پژوهش از آزمون T دو گروه مستقل استفاده شد که نتایج در جدول زیر نمایش داده می شود.

فرضیه اول: میانگین نمرات طرحواره های ناسازگار اولیه در مجرمان با جرایم جنسی بصورت معنی داری بیشتر از مجرمان عادی است.

جدول ۷: آزمون T مستقل طرحواره های ناسازگار مجرمان با جرایم جنسی و مجرمان عادی

آزمون T-test برای میانگین ها					آزمون لوین برای برابری واریانس ها		
حد پایین	حد بالا	تفاوت میانگین ها	سطح معنی داری	درجه آزادی	T	سطح معنی داری	F
112.78	-387.12	370.37	0.32	29	1	0.04	4.29

همان گونه که اطلاعات نشان می دهد مقدار T برابر با ۱ است که این مقدار در سطح معنی داری ($p=0.32$) معنی دار نمی باشد. بدین معنی که بین گروه مجرمان با جرایم جنسی و مجرمان با جرایم عادی از نظر طرحواره های ناسازگار تفاوت معنی داری وجود ندارد بنابراین فرضیه اول: میانگین نمرات طرحواره های ناسازگار اولیه در مجرمان با جرایم جنسی بصورت معنی داری بیشتر از مجرمان عادی است - رد شد.

جدول ۸ نتایج حاصل از تحلیل واریانس چند متغیری بر روی میانگین نمره های محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی اعتمادی، انزوای اجتماعی، نقص، شکست خورده، وابستگی، آسیب پذیری، گرفتار، اطاعت، ایثار، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه، استحقاق و خویشتن داری گروه با جرایم جنسی و جرایم عادی.

جدول ۸: نتایج تحلیل واریانس چند متغیری بر روی میانگین نمرات مولفه ها گروه با جرایم جنسی و جرایم عادی

نام آزمون	مقدار	F	df فرضیه	df خطا	درجه معنی داری
اثر پیلای ^۱	۰,۵۸	۲,۳۶	۱۵	۲۵	۰,۰۲
لامبدای ویلکز ^۲	۰,۴۱	۲,۳۶	۱۵	۲۵	۰,۰۲
اثر هتلینگ ^۳	۱,۴۲	۲,۳۶	۱۵	۲۵	۰,۰۲
بزرگترین ریشه روی ^۴	۱,۴۲	۲,۳۶	۱۵	۲۵	۰,۰۲

مندرجات جدول نشان می دهد که بین گروه با جرایم جنسی و گروه با جرایم عادی از لحاظ متغیرهای مورد نظر در سطح $p=0.02$ تفاوت معنی داری وجود دارد. می توان گفت که حداقل در یکی از متغیرهای مذکور (محرومیت هیجانی، رهاشدگی،

¹Pillai Trace

²Wilks Lambada

³Hotelings Trace

⁴Roys largest Rot

بی اعتمادی، انزوای اجتماعی، نقص، شکست خورده، وابستگی، آسیب پذیری، گرفتار، اطاعت، ایثار، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه، استحقاق و خویشتن-داری) بین دو گروه، تفاوت معنی دار وجود دارد. جهت پی بردن به این تفاوت ۱۵ تحلیل واریانس در متن مانوا صورت گرفت، که نتایج حاصل در جدول ۹ ارائه شده است.

جدول ۹: نتایج حاصل از تحلیل واریانس در متن مانوا بر روی میانگین نمرات مولفه ها داری گروه با جرایم جنسی و جرایم عادی

گروه	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
محرومیت هیجانی	۸۹,۴۳	۱	۸۹,۴۳	۲,۳۹	۰,۱
رهاشستگی	۴۴۳,۹۷	۱	۴۴۳,۹۷	۱۲,۲۲	۰,۰۰۱
بی اعتمادی	۵۸۱,۳۵	۱	۵۸۱,۳۵	۲۰,۷۲	۰,۰۰۱
انزوای اجتماعی	۲۲۱,۲۷	۱	۲۲۱,۲۷	۷,۲	۰,۰۰۱
نقص	۶۱۶,۰۳	۱	۶۱۶,۰۳	۱۹,۸۱	۰,۰۰۱
شکست خورده	۲۲۹,۲۷	۱	۲۲۹,۲۷	۸,۶۵	۰,۰۰۱
وابستگی	۳۰۴,۸	۱	۳۰۴,۸	۸,۸۵	۰,۰۰۱
آسیب پذیری	۴۵۶,۹۱	۱	۴۵۶,۹۱	۱۸,۱۶	۰,۰۰۱
گرفتار	۲۶۳,۴۶	۱	۲۶۳,۴۶	۸,۵۹	۰,۰۰۱
اطاعت	۱۲۷,۲	۱	۱۲۷,۲	۵,۲۲	۰,۰۰۱
ایثار	۲۷,۴۸	۱	۲۷,۴۸	۰,۷۳	۰,۳۹
بازداری هیجانی	۶۵	۱	۶۵	۱,۳۳	۰,۲۵
معیارهای سرسختانه	۲۵,۹۹	۱	۲۵,۹۹	۰,۹۷	۰,۳۲
استحقاق	۲۰۸,۹۷	۱	۲۰۸,۹۷	۵,۹۶	۰,۰۱
خویشتن داری	۸۴,۸۸	۱	۸۴,۸۸	۱,۸۵	۰,۱۸

همان گونه که مندرجات جدول فوق نشان می دهد بین دو گروه از نظر رهاشستگی، بی اعتمادی، انزوای اجتماعی، نقص، شکست خورده، وابستگی، آسیب پذیری در برابر ضرر، گرفتار، اطاعت و استحقاق تفاوت معنی داری وجود دارد ($p \leq 0.05$). اما بین دو گروه از نظر محرومیت هیجانی، ایثار، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه و خویشتن داری تفاوت معنی داری وجود ندارد ($p \geq 0.05$).

فرضیه دوم: میانگین نمرات طرحواره های ناسازگار اولیه در مجرمان با جرایم وخیم به صورت معنی داری بیشتر از مجرمان عادی است.

جدول ۱۰: آزمون T مستقل طرحواره های ناسازگار مجرمان با جرایم وخیم و مجرمان عادی

آزمون T-test برای میانگین ها						آزمون لوین برای برابری واریانس ها	
حد پایین	حد بالا	تفاوت میانگین ها	سطح معنی داری	درجه آزادی	T	سطح معنی داری	F
76.8	27.67	52.24	0.001	59	4.25	0.3	1.06

همان گونه که جدول نشان می دهد مقدار T برابر با ۴/۲۵ است که این مقدار در سطح معنی داری ($p=0.001$) معنی دار می باشد بدین معنی که بین گروه مجرمان با جرایم خشونت آمیز و مجرمان با جرایم عادی از نظر طرحواره های ناسازگار تفاوت معنی داری وجود دارد بنابراین فرضیه ۲: میانگین نمرات طرحواره های ناسازگار اولیه در مجرمان با جرایم وخیم بصورت معنی داری بیشتر از مجرمان عادی است- تایید شد.

به منظور بررسی خرده فرضیه های فرضیه ۲، از روش تجزیه و تحلیل واریانس چند متغیری (مانوا) استفاده شد که نتایج در جداول نمایش داده شده است.

جدول ۱۱: نتایج حاصل از تحلیل واریانس چند متغیری بر روی میانگین نمره های محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی اعتمادی، انزوای اجتماعی، نقص، شکست خورده، وابستگی، آسیب پذیری، گرفتار، اطاعت، ایثار، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه، استحقاق و

خویشتن داری گروه با جرایم وخیم و جرایم عادی

نام آزمون	مقدار	F	df فرضیه	df خطا	درجه معنی داری
اثر پیلای	۰.۸	۴,۴۶	۱۵	۱۶	۰,۰۰۳
لامبدای ویلکز	۰,۱۹	۴,۴۶	۱۵	۱۶	۰,۰۰۳
اثر هنتلینگ	۴,۱۹	۴,۴۶	۱۵	۱۶	۰,۰۰۳
بزرگترین ریشه روی	۴,۱۹	۴,۴۶	۱۵	۱۶	۰,۰۰۳

مندرجات جدول نشان می دهد که بین گروه با جرایم وخیم و گروه با جرایم عادی از لحاظ متغیرهای مورد نظر در سطح $p=0.003$ تفاوت معنی داری وجود دارد. می توان گفت که حداقل در یکی از متغیرهای مذکور (محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی اعتمادی، انزوای اجتماعی، نقص، شکست خورده، وابستگی، آسیب پذیری، گرفتار، اطاعت، ایثار، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه، استحقاق و خویشتن داری) بین دو گروه، تفاوت معنی دار وجود دارد. جهت پی بردن به این تفاوت ۱۵ تحلیل واریانس در متن مانوا صورت گرفت.

جدول ۱۲: نتایج حاصل از تحلیل واریانس در متن مانوا بر روی میانگین نمره های محرومیت هیجانی، رهاشدگی، بی اعتمادی، انزوای اجتماعی، نقص، شکست خورده، وابستگی، آسیب پذیری، گرفتار، اطاعت، ایثار، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه، استحقاق و

خویشتن داری گروه با جرایم وخیم و جرایم عادی

گروه	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
محرومیت هیجانی	۳۱۹,۵۸	۱	۳۱۹,۵۸	۶,۳	۰,۰۱
رهاشدگی	۳۰۸,۰۴	۱	۳۰۸,۰۴	۶,۷	۰,۰۱
بی اعتمادی	۱۱۹,۵۳	۱	۱۱۹,۵۳	۳,۳۷	۰,۰۷
انزوای اجتماعی	۳۰۴,۷۸	۱	۳۰۴,۷۸	۸,۳۳	۰,۰۱
نقص	۱۸۴,۲۳	۱	۱۸۴,۲۳	۵,۳۷	۰,۰۱
شکست خورده	۴۹,۱۹	۱	۴۹,۱۹	۱,۳۳	۰,۲۵
وابستگی	۸۷,۸۸	۱	۸۷,۸۸	۲,۳۱	۰,۱۳
آسیب پذیری	۲۹۸,۳۲	۱	۲۹۸,۳۲	۶,۹۶	۰,۰۱
گرفتار	۱۰۲,۳۹	۱	۱۰۲,۳۹	۳,۱۶	۰,۰۸
اطاعت	۳۲,۲۹	۱	۳۲,۲۹	۰,۹۲	۰,۳۴
ایثار	۰,۳۲	۱	۰,۳۲	۰,۰۰۹	۰,۹۲
بازداری هیجانی	۱۲۰,۲۹	۱	۱۲۰,۲۹	۱,۹۴	۰,۱۷
معیارهای سرسختانه	۵۲,۸۴	۱	۵۲,۸۴	۲,۱۹	۰,۱۴
استحقاق	۲,۵۷	۱	۲,۵۷	۰,۰۵	۰,۸۱
خویشتن داری	۷۹,۳۷	۱	۷۹,۳۷	۱,۶۵	۰,۲

همان گونه که مندرجات جدول ۱۲ نشان می دهد بین دو گروه از نظر محرومیت هیجانی، رهاشدگی، انزوای اجتماعی، نقص و آسیب پذیری در برابر ضرر تفاوت معنی داری وجود دارد ($p \leq 0.05$). اما بین دو گروه از نظر بی اعتمادی، شکست خورده، وابستگی، گرفتار، اطاعت، ایثار، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه، استحقاق و خویشتن داری تفاوت معنی داری وجود ندارد ($p \geq 0.05$).

۵- نتیجه گیری

میانگین نمرات طرحواره های ناسازگار اولیه در مجرمان با جرایم جنسی به صورت معنی داری بیشتر از مجرمان عادی است. نتایج مقایسه طرحواره های ناسازگار اولیه در زندانیان با جرائم جنسی و جرائم عادی نشان داد که بین زندانیان با جرائم جنسی و مجرمان با جرائم عادی، از نظر طرحواره های ناسازگار اولیه (رهاشدگی، بی اعتمادی، انزوای اجتماعی، نقص، شکست خورده، وابستگی، آسیب پذیری در برابر ضرر، گرفتار، اطاعت و استحقاق) تفاوت معناداری وجود دارد اما بین دو گروه در متغیرهای محرومیت هیجانی، ایثار، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه و خویشتن داری تفاوتی وجود ندارد و میانگین نمرات طرحواره های ناسازگار اولیه در زندانیان با جرائم جنسی بصورت معنی داری بیشتر از زندانیان با جرائم عادی است. نتیجه این پژوهش با یافته های نوفرستی (۱۳۹۲) [7] و حقیقت منش (۱۳۸۹) [3] سازگاری دارد. نوفرستی در پژوهش خود نشان داد چهار طرحواره رها شدگی/ ناپایداری، بی اعتمادی/ بهره کشی، وابستگی/ بی کفایتی و آسیب پذیری نسبت به آسیب و بیماری میتوانند جرایم جنسی را پیش بینی و مجرمان جنسی را از افراد غیر مجرم متمایز کنند. همچنین حقیقت منش و

همکارانش دریافته‌اند که میانگین نمرات طرحواره ناسازگار اولیه و ابعاد طرحواره گروه تجاوزگران جنسی به طور معنی داری از میانگین نمرات افراد عادی در این مولفه بیشتر بود. این اختلاف بیش از همه در طرحواره های آسیب پذیری نسبت به زبان یا بیماری، فرمانبرداری، نقص/شرم و وابستگی/بی کفایتی، استحقاق/بزرگ منشی و ابعاد طرحواره بریدگی/اطرد و خودگردانی و عملکرد مختل دیده شد. همچنین در طرحواره ناسازگار اولیه از خود گذشتگی تفاوت معنی داری بین دو گروه دیده نشد.

میانگین نمرات طرحواره های ناسازگار اولیه در مجرمان با جرایم وخیم به صورت معنی داری بیشتر از مجرمان عادی است. نتایج مقایسه طرحواره های ناسازگار اولیه در زندانیان با جرائم خشن و جرائم عادی نشان داد که بین زندانیان با جرائم خشن و مجرمان با جرائم عادی، از نظر طرحواره های ناسازگار اولیه (محرومیت هیجانی، رهاشدگی، انزوای اجتماعی، نقص و آسیب پذیری در برابر ضرر و کل) تفاوت معنی داری وجود دارد اما بین دو گروه در متغیرهای بی اعتمادی، شکست خورده، وابستگی، گرفتار، اطاعت، ایثار، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه، استحقاق و خویشتن داری تفاوت معنی داری وجود ندارد. نتیجه این پژوهش با یافته های قادری (۱۳۹۲) [8] سازگاری دارد. قادری و همکارانش در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که تفاوت معناداری میان زندانیان با جرائم نزع و سرقت و سایر زندانیان از لحاظ دارا بودن طرحواره ناسازگار اولیه وجود دارد و مجرمین با جرم های سرقت و نزع از طرحواره ناسازگار بیشتری برخوردارند. علاوه بر این شاید بتوان با توجه به دیدگاه های موجود از جمله شناختی و شناختی-رفتاری یافته ها را تبیین نمود. در تبیین این یافته ها می توان گفت که طرحواره های ناسازگار اولیه موجب سوگیری هایی در تفسیر رویدادها می شوند، این سوگیری ها در آسیب شناسی روانی به صورت نگرش هایی تعریف شده، فرض های نادرست، هدف ها و انتظارات غیرواقع بینانه زندانیان با جرائم خشن و جرائم جنسی نمایان می شود، چنین برداشت و نگرش هایی از جانب زندانیان با جرائم خشن و جنسی نسبت به زندانیان عادی دور از انتظار نیست. در این ارتباط فیسک و تیلور (۱۹۸۴) معتقدند، افراد خواسته و ناخواسته درباره خود، دیگران و موقعیت هایی که با آن روبرو می شوند فرضیه هایی می سازند، که این فرضیه ها اغلب ممکن است گمراه کننده باشند، با این وجود، غالباً عملکرد افراد با این فرضیه ها در ارتباط هستند و در سلامت روان آنان نقش اساسی دارند زیرا به افراد توان پیش بینی و کنترل می دهند. همچنین، آن چه که برای افراد امکان شناخت جهان بیرون و در نتیجه احساس پیش بینی و کنترل وقایع را فراهم می سازد، طرح واره ها و دسته بندی هایی است که غالباً صحیح هستند، اگر چه در برخی موارد به طور وحشتناکی غلط از آب در می آیند. بنابراین شاید بتوان گفت زندانیان با جرائم خشن و جنسی در مواجهه با مشکلات خویش به تدوین فرضیه هایی درباره خود، دیگران و موقعیت بوجود آمده می پردازند که طرحواره های آنان را بوجود می آورد (بک ۱۹۶۴) در مدل نظری خود عنوان می کند که این طرح واره ها غیر عادی (مرضی) هستند و شناخت طرحواره های منفی، زمانی رخ می نمایند که یک واقعه استرس آور طرحواره های ناکارآمد را فعال می سازد. طرح واره های ناسازگار بدان سبب تداوم می یابند که افراد، منطق غلطی را به کار می گیرند، و این طرحواره ها بنا به گفته یانگ (۱۹۹۹) در سیر زندگی تداوم دارند، درباره خود و رابطه با دیگران هستند و به شدت ناکارآمدند، لذا شاید بتوان این ادعا را کرد زندانیان با جرائم خشن با روبرو شدن با استرس حاصل از مشکلات اولیه زندگی و زندانی شدن خویش، شروع به تدوین فرضیه هایی در ارتباط با خود می کنند که این فرضیه ها می تواند ناکارآمد باشد و باعث تفاوت هایی در طرحواره های ناسازگار اولیه آنان نسبت به افراد عادی گردد.

پیشنهادهای تحقیق:

- زندانیان به واسطه زندانی شدن خود در انجام فعالیت های اجتماعی، اقتصادی و خانوادگی محدود می شوند که از یک سو به عنوان عامل تنش زا در این افراد مطرح می باشد و از سوی دیگر به واسطه ویژگی های نوع جرم مانند نسبت دادن به انحرافات اخلاقی، این افراد در معرض فشارهای روحی و روانی ویژه ای قرار می گیرند، که بر طحوااره های ناسازگار اولیه آنان اثر سوء دارد، لذا پیشنهاد می شود بعد از شناسایی این افراد شرایطی ایجاد شود که طحوااره درمانی و مداخلات شناختی-رفتاری برای آنان مد نظر قرار گیرد. برای شناسایی بهترین نوع مداخله درمانی هم پیشنهاد می گردد در مطالعات آتی به این مهم توجه شود.

- آموزشهای روانشناختی لازم به خانواده و افراد مهم زندگی زندانی خصوصاً همسران در خصوص پذیرش و رفتار مناسب با فرد زندانی.

- آموزش اصولی روانشناسان بیشتر در خصوص مشاوره زندانیان در مراکز درمانی زندان.

- پیشنهاد می شود برای رسیدن به نتایجی که بتوان آن را تعمیم داد در پژوهش های آینده محدودیت های پژوهش حاضر بر طرف شود.

- اجرای پژوهش در سایر زندانها.

- مقایسه زندانیان جرایم وخیم و جرائم جنسی با افراد عادی.

- به صاحب نظران و مسئولان اصلاح و تربیت زندان ها پیشنهاد می شود در صورت استفاده از دیدگاه های جرم شناسی به منظور برنامه ریزی روش های اصلاحی تفاوت های فرهنگی و اجتماعی موجود را نیز لحاظ نمایند.

- به سازمان بهزیستی پیشنهاد می شود به منظور تقویت نظام خانواده زندانیان و کاهش آسیب های آن برنامه های آموزش خانواده را اعمال نمایند.

- به انجمن حمایت از زندانیان نیز پیشنهاد می شود با همکاری سایر نهادها نسبتبه تغییر و بهینه سازی شرایط خانوادگی زندانیان اقدام نموده تا از نقش این عوامل در ارتکاب جرم فرزندان آنها کاسته شود.

مراجع

1. Beck, A. T., Freeman, A. M., & associates. ,1990. Cognitive therapy of personality disorders. New York: Guilford Press
2. Young JE, Klosko JS, Weishaar ME., 2003. Schema therapy: a practitioner's guide. New York: Guilford Press. p. 23-64
3. حقیقت منش، ا.، و همکاران، طحوااره های ناسازگار اولیه و ابعاد طرح واره تجاوزگران جنسی، مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران شماره ۱۶، ۱۳۸۹.
4. یانگ، ج.، کلوکسکو، ژ.، طرح واره درمانی، ترجمه حمیدپور و اندوز، تهران، انتشارات ارجمند، ۱۳۸۶.
5. نظری نژاد، م.ح.، پرخاشگری از دیدگاه روانشناسی اجتماعی، تهران، رشد، ۱۳۹۰.
6. لطفی، ر.، دنیوی، و.، خسروی، ز.، مقایسه طحوااره های ناسازگار اولیه در سربازان مبتلا به اختلالات شخصیت و سربازان سالم، مجله پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران، شماره ۲، ۱۳۸۶.
7. نوفرستی، ا.، اکبری، ز.، مقایسه طحوااره های ناسازگار اولیه در مجرمان جنسی و افراد عادی، دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، شماره ۲۸، ۱۳۹۲.

8. قادری، پ.، سرداری پور، م.، خوش روش، س.، مقایسه طرحواره های ناسازگار اولیه در مجرمین مرد مبتلا به اختلالات شخصیت با سایر مجرمان، مجله علمی پزشکی قانونی، دوره ۱۹، شماره ۲، ۱۳۹۲.